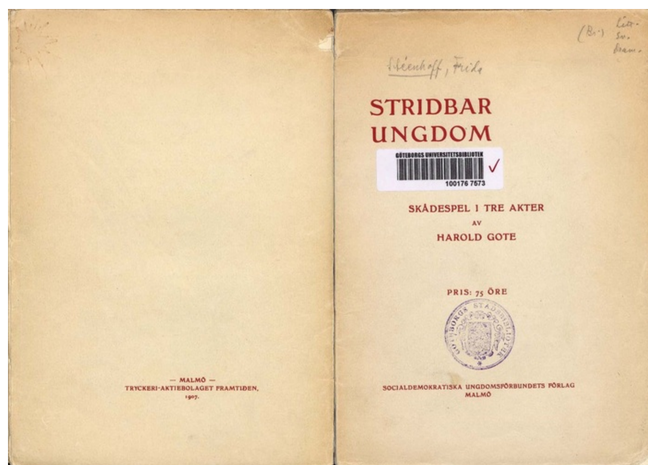

Stridbar Ungdom

Skådespel i tre akter

av

HAROLD GOTE

Socialdemakratisk Ungdomsförbundets förlag
Malmö

— MALMÖ —
TRYCKERI-AKTIEBOLAG FRAMTIDEN
1907

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta skådespel av **Frida Stéenhoff** (1865-1945) alias **Harold Gote** har digitaliserats 2016 av **Göteborgs Universitetsbibliotek** och anpassats för Projekt Runeberg i januari 2016 av Ralph E.

Detta skådespel kan även läsas hos **Litteraturbanken**.

STRIDBAR UNGDOM

SKÅDESPEL 1 TRE AKTER

AV

HAROLD GOTE

PRIS: 75 ÖRE

SOCIALDEMOKRATISKA UNGDOMSFÖRBUNDETS FÖRLAG

MALMÖTiATiOU) GOTE

STRIDBAR UNGDOM

iStridbar unedom

Skådespel i tre akter

av

HAROLD GOTE

Socialdemokratiska Ungdomsförbundets Förlag MalmöPERSONER:

Marco Melato, professor i historia. Doria, hans hustru i andra giftet. Tior, deras son.

Vjerct Sahjy, renskriverska hos professorn. J^risNtia von "B ur g, generalska, syster till professorn. T(egina, hennes dotter. Arthur Herford, filosofie doktor.

En polis. En tidningspojke.

Handlingen försiggår någonstädes i Europa i våra dagar, Melatos villa.

De uppträdande förete inga säregna rasegenskaper. De äro vad det yttre angär genomsniltstyper ur högre medelklass. Dräkterna av franskt eller engelskt snitt. Trädgårdsmöblerna »modern style». Biblioteket gammal renässans med skinn.Första akten.

En grupp stolar och bord under en ek. 1 fonden en villa. Vägar til) höger och vänster och till villan. Sensommar. Eftermiddag.

Första scenen. Generalskan von Burg, Vjera Sakki.

Gefliralskan (öppnar ett syskrin och börjar sy på en flagga av obestämd

nationalitet):

Och nu, lilla Vjera, gör mig det nöjet och läs något för mig medan jag syr.

Vjera (tar cn tidskrift fr&n bordet): Här äT en ganska intressant artikel, efter vad jag tror. Den är översatt från — — —

Generalskan (avbryter): Nej tack, inte någonting översatt! Något fosterländskt om jag får be!

Vjera (villrådig, söker bland tidningar och tidskrifter):

]ag undrar, om här finns någonting, som skulle passa.

Generalskan (klandrande): A<\an lägger inte mycket an på den fosterländska litteraturen här i huset.

Vjera :

Här finns både in- och utländsk litteratur i rikt urval. Generalskan:

Nej, min svägerska är inte tillräckligt för det nationella. Det har också hämnat sig förfärligt. Hennes egen son har in-8

supit de mest beklagliga tendenser. Han föraktar sitt fosterland — allt under der han ändå stannar i landet och håller tillgodo med alla dess fördelar.

Vjera (intresserad):

Skulle det vara bättre om han emigrerade?

Generalskan:

För landet skulle det nog på sätt och vis vara bra att bli av med alla missnöjda element. Men emigrationen är dock ett fult svek, ett brott.

Vjera:

Jag har många gånger funderat på att ge mig av till Amerika.

Generals^an:

Varför det, Vjera?

Vjera:

För att förtjäna litet mera pengar.

Generalskan (ogillande):

Den där oförnöjsamheten är syndig. Man skall stanna i sitt land och föda sig redligt om ock torftigt.

Vjera:

Men jag förtjänar icke så mycket, att jag kan lägga av en enda slant för min ålderdom.

Generalskan:

Man skall inte leva för att samla pengar.

Vjera:

Det förefaller mig ibland som om man mest ogillade emigrationen, när det gäller den fattiga ungdomen?

Generalskan:

Hur kan Vjera säga så? Därvidlag finns det ingen klassskillnad.

Vjera (känsligt):

Om en fattig bonddräng emigrerar för att få egen jord i Amerika, då kallas han oförnöjsam. Men om t. ex. en ingen-9

jör blir erbjuden förmånlig plats, låt oss säga i Turkiet, då anser man blott, att han är förståndig om han tackar och tar emot i stället för att öka konkurrensen här hemma. Ja, man är stolt över honom. Han får beröm i tidningarna. Likaså affärsmän, om de grunda stora affärer utomlands.

Generalskan:

När de göra fosterlandet ära, när de stiga högt och vinna rykte, då försona de sin utflyttning.

Vjerc.:

Men äran, det är nästan alltid pengarna. Ar det då underligt om även de fattiga vilja förtjäna en smula? — — Jag tänker ibland, att jag är en prinsessa.

Generalskan (spetsigt):

Det var anspråkslöst.

Vjcra;

Då vore jag medlem av ett regenthus. Då representerade jag i koncentrerad form det nationella, för då stode jag i spetsen för en nation. Ingenting hindrade mig då att byta land, språk, folk och religion på ett givet klockslag. En prinsessa gör ju inte något förkastligt därmed?

Generalskan:

Naturligtvis inte.

Vjera:

Men då korsade jag ju över med ett enda streck all den idealitet, som andra få med liv och blod försvara. Ar det mera själviskt att på främmande jord skaffa sig ett torp än att där skaffa sig en tron?

Generalskan (milt överseende):

Stackars prinsessor! De få allt finna sig i åtskilligt. Deras martyrhistoria är inte skriven än.lo

Vjera:

En tron har onekligen med sig större löneförmåner än vad en jungfru får i Amerika. — Allt kommer an på, att man kan sälja sin nationalitet dyrt och förnämt, men inte tarvligt och billigt.

Generalskan:

Vad det är tråkigt att höra ungdomen tala nu för tiden. Det går en sådan materialistisk ton genom de ungas fantasi. Deras själsliv är sannerligen i fara. Det är som om det vore mask själva blomknoppen. (Suckar.) Vad skall man göra?

Vjera (med svag munterhet):

Man får väl hitta på någon — kur.

Generalskan (högtidligt):

Det finns bara en kur, en osviklig kur för att väcka och stärka ett folk, det är kriget. Men för att kriga behövs män och vi ha snart inga män, bara veklingar. Vi ha ingen stridbar ungdom. Men det värsta av allt — krigarens yrke hedras icke längre som förr.

Vje ra (med dold undermening):

Har generalskan märkt det?

Generalskan:

Nej, jag har inte märkt det. Inte personligen. Men jag tycker jag känner det i luften. Det är inte som förr. Annat var det i min ungdom. — Vill Vjera höra, hur jag fick min fosterländska väckelse?

Vjera (förvånad):

Väckelse?

Generalskan:

Själen behöver en nationell väckelse likaväl som en religiös. En nyfödelse. Det skedde för mig en gång i främmande land, i Paris. Jag såg en rundmålning som föreställde slaget vid Gravelotte.

Vjera:

Så'na där bataljmålningar bruka vara ohyggliga.Generalskan '

Den gjorde ett outplånligt intryck på mig. Det var det mest uppbyggliga skådespel jag någonsin sett. Mest kanske för den mans skull, som stod bredvid mig. Det var en ung officer. Honom glömmer jag aldrig. Han var mycket ståtlig och skön, men det blev en bisak. Vi voro där ensamma han och jag. Men han märkte mig inte. Han såg inte åt mig ett enda tag. Han var så djupt gripen av tavlan, att något annat fanns inte för honom i den stunden. Aldrig har jag sett en man så besjälad av någonting. Han förstod vad en sådan där tavla kan innebära av storslagen idealitet. Han hade kanske förlorat sin far, sina farbröder, heia sin släkt just där, eller i en annan blodig strid. Och själv gick han kanske till samma öde utan att tveka. Fosterlandet framför allt — Hans hållning, hans uttryck var så ädelt, att det kan inte med ord beskrivas. Min i-örelse växte, jag kände lust att gråta, att tacka honom, att trycka hans hand. — Det blev ett dop för min ande. Jag var som en ny allvarligare människa från den stunden. Jag fick en ny syn på liv och död. (Sänker rösten.) Det finns dock män som kunna dö.

Vjera:

Kvinnor också. Jag förstår att man kan offra livet för ideal,

men —

Generalskan:

Men —?

Vjera:

Då måste det vara ens egna. Och man skall göra det frivilligt.

Generalskan;

Naturligtvis bör man göra det frivilligt.

Vjera:

Annars är man en slav.

Generalskan (räitande):

Det finns inte längre några slavar eller något slaveri.1 2

Vjera;

Men den allmänna värnplikten?

Generalskan (hotande):

Vad tänker Ni säga, Vjera?

Vjera;

Det blir ju inte den mest elementära frihet kvar, om inte individen själv får välja vad han vill leva eller dö för. Slav är den, som kan tvingas att döda och dö för det, som han djupast ogillar.

Generalslian:

Man får inte gilla eller ogilla efter behag.

Vjera:

Men fredssträvandet har nu för många blivit den högsta idén i mänskligheten. Tvånget att bereda sig för krig måste för dem vara ett vidrigt slaveri. — Enda befrielsen är emigrationen. Det finns länder på jorden '— även i Europa — där man får välja freden om man vill.

Generalskan:

Det där är brottsligt talat, Vjera. Akta er! Sådana ord gå icke straffria om man säger dem offentligt.

Vjera:

Nej, inte ännu. Men snart, hoppas jag.

Generalskan:

Aldrig, hoppas jag.

Andra scenen.

Generalskan, Vjera, fru Doria Melato och doktor Arthur Herford från höger, sedan Flor Melato från vänster.

Doria (presenterande):

En gammal bekant!

Generalskan :

Nej se doktor Herford. Den trogne vännen. Man kan inte tänka sig Melatos utan Er.3

Doktorn:

Hur står det till med fru generalskan?

Generalskan:

Jag mår utmärkt. Men jag sköter mig också så förståndigt. Nu har jag promenerat en stund på badet och har blodet i den härligaste cirkulation.

Doktorn:

jag gratulerar.

Generalskan (i annan ton): Men det är förfärligt vad man kan vara tanklös.

Doria:

Har du glömt någonting?

Generalskan (sjSlvförebräende): När jag kom hit fann jag, att jag lämnat flaggan helt vårdslöst ute hela dagen. Det hade ju kunnat komma rägn.

Doktorn :

Inte idag.

Generalskan:

Eller en liten fågel.

Doktorn :

Generalskan vill ha den obefläckad.

Doria (bittert):

Liksom om det funnes några obefläckade flaggor! De äro alla dränkta i blod och tårar. (1 annan ton.) Läser Vjera för dig?

Generalskan:

Jag bad henne om det eftersom hon var ledig från skrivningen. (Till Vjera.) Men nu har jag fått en kavaljer att konversera med i stället.

Vjera (reser sig för att gà): Kanske jag då--?

Generalskan;

Vill Vjera gå? Gärna. Med konversationen behöver jag ingen hjälp.

(Vjera gir in i villan.)'4

Doktorn (ser efter henne):

Renskriverska och lektris, en välbehövlig hjälp här i huset.

Dona (förklarande till generalskan):

Jag har alltid själv skrivit åt Marco förut. Men sedan jag fick reumatism i armen. — — — Den där flickan blev honom rekommenderad på biblioteket. Så kom han hem med henne en dag. Hon är snäll.

Generalskan:

Hon läser riktigt bra. Det är trevligt att ha en föreläsare medan man syr.

Doria:

1 synnerhet när man har ett så enformigt arbete. (Till doktorn.) Det är den tionde flaggan min svägerska syr.

Doktorn:

Skulle det inte vara mera praktiskt att sy den på maskin, eller rent av beställa den på en fabrik?

Doria:

Visst vore det det.

Generalskan (med beläten min):

Jag smickrar mig med att inte vara praktisk. — Det är kärleksarbetet, ser ni, som skall ha välsignelse med sig.

Doria:

Du är så idealistisk.

Generalskan:

Man lever inte bara av bröd. (Skämtande.) Eller av potatis soni Flor.

Dm 'ta (förvånad):

Lever Flor av potatis?

Generalskan:

Ja det gör han. Andligen.

Doktorn:

Vad menas med det?'5

Generalskan:

Jag sa' till honom: Flor, vilken beundrar du mest av våra stora män? Vet ni vad han svarade: »honom, som införde potatisen. För han har väl i det närmaste betalt de stora minnena».

Doria (Ii tet nervöst):

Du skall inte ta så strikt efter orden vad Flor säger. Han menar inte så illa.

Generalskan (med harm):

»Betalt»! Kan sådant betalas. (Kritiskt till doktorn.) Vad är det åt vår ungdom nu för tiden?

Doktorn:

Jag är ingen läkare. — Ar det något särskilt åt ungdomen? Den är ung. Det har den alltid varit.

Doria:

Flor är trött på fosterländska predikningar.

Generalskan:

Men det har han ju aldrig fått några! Åtminstone inte hemma. (I en annan ton.) J ag fryser litet om fötterna. (Hon stiger upp och stampar.)

(Flor kommer från vänster och gir mot villan.)

Generalskan (ropar):

Flor, vill du vara snäll och gå in efter mina galoscher?

Tior:

Ja. (Han går in i villan.)

Generalskan :

Det känns litet fuktigt.

Doria :

Du skall byta om skor.

Generalskan:

Å nej, det är bara sulorna. De blevo litet våta i skogen. Men om jag håller upp dem från marken--. När Flor6

kommer skall han också få skaffa mig en trädgårdspail. — Du har väl ingenting emot att jag besvärar honom? Man skall lära unga män att tjäna kvinnan.

Doria:

] fredstid.

Generalskan:

] krig ha de ju annat att göra.

'Doria:

Då ta de skadan igen med ränta. Då har kvinnan ingen hänsyn att hoppas på. De, som beflita sig mest om det artiga galanteriet, bli sedan värst. Fernissan är tunn fast lysande.

Gcneralskan :

Det kan inte hjälpas. Krig är krig och man måste överse med den manliga råhetens utbrott.

Doria (ironiskt):

Naturligtvis. Om männen blevo riktigt civiliserade så dugde de inte till krig. Och då vore ju det viktigaste förfelat.

Dolitorn:

De gamla hinduerna höllo en särskild krigarkast som tränades till grymhet. Och de andra sluppo.

Doria :

Här slipper minsann ingen undan. Om tre år är det Flors tur.

Generalskan:

Det borde inte finnas en enda frisk ung man som ville slippa undan sin värnplikt, vår största välsignelse. Det är ju en uppfostringstid, en högskola, en träning i dygd och goda seder. — Men jag vet hur det är fatt. Ungdomen vill inte längre kämpa för det rätta. Och den vill framför allt inte besvära sig. Man är så bekväm. Man är så mån om sin komfort. (Fior kommer med galoscherna.) Tack. Skaffa mig nu en pall.

Doria (till Fler):

Det finns en i bersån.

(Flor går till vänster och återkommer strax med en pall, som han sätter under generalskans fötter. Sedan går han in i villan.)>7

Tredje scenen.

Generalskan, Doria, doktorn, professor Marco Melato (från villan.) Professorn (i en fotsid, stoppad morgonrock, med kalott på huvudet): Tjänare Arthur. Roligt att se dig. (De skaka hand.) Generalskan (skriker till professorn): Vi tala om ungdomens fördärv.

Professorn (skriker tillbaka): Jaså. Ha ni inte kunnat finna något trevligare ämne.

Generalskan (som förut): Mödrarna bära stor skuld. De ge inte barnen den rätta näringen. De skulle mera mata dem med det nationella i vår kultur, våra minnen, vår ära.

Professorn (nickar likgiltigt): Ja, ja. Naturligtvis.

Doria:

Resultaten kan i alla fall bli stick i stäv mot vad nian avser.

Generalskan (lutar sig tillbaka och ser sig omkring): Här blir vackrare mellan var gång jag är här. Just utsikten från den här platsen. Den lilla skogsbiten, udden, vattnet, ekarna. Det är idylliskt. Inget land går upp emot vårt. (1 annan ton till doktorn, som sätter sig bredvid henne, under det professorn samtalar med sin fru ett stycke därifr&n.) Är det inte sorgligt med Flor?

Doktorn:

Hur så?

Generalskan: Att han är så förändrad.

Doktorn:

Han utvecklas hastigt nu. Det är den åldern.

Generalskan:

Vilken svår missräkning han berett mig. Ännu för ett år sedan gav han mig förhoppning, att han skulle välja den militära banan.

Stridbar Ungdom. i,8

Doktorn:

Har det verkligen varit fråga om det?

Generalskan:

.Han var åtminstone inte omöjlig. Men det är han nu.

"Doktorn:

Hans sympatier ligga inte alls åt det hållet. Han kan inte bli soldat.

Generalskan; Ar han inte frisk och färdig?

Doklorn: Jo, visserligen, men — —

Generalskan:

Var finns då hindret?

Doklorn:

1 huvudet.

Generalskan: Är det något fel med hans förstånd?

Doklorn:

Det är bara det att han inte har lust.

Generalskan (vädjande): Skulle inte lusten kunna ingivas honom av — en älskande kvinna?

Doktorn:

Det tvivlar jag på.

Generalskan: Men kärleken kan ju allt?

Doktorn:

Det finns nog män, som välja uniformen för en kvinnas skull. Men är det rätta motivet?

Generalskan (undvikande): Flor skulle passa till militär. Han har ett lämpligt utseende och han är modig. Han har

bestämt krigarinstinkter i blodet.9

Doktorn:

Men känner ni honom då alls inte?

Generalskan (otåligt): jag kan inte så här utan vidare uppgiva mina planer.

Doktorn (undrande): Generalskan har planer angående Flors framtid?

Generalskan (reser sig): Jag har väl också något att säga över den som vill ha min dotter? 1 värsta fall, om det inte går med mindre, gör jag soldatyrket till ett kategoriskt villkor. Men jag ser hellre, att det går frivilligt — genom kärlekens övertalning.

Doktorn (för sig):

Stackars pojke!

Generalskan (ropar till Doria): jag kan inte bli varm. Jag är fuktig om fötterna. (Skriker

till professorn):

Skall gå in och byta om strumpor.

Professorn: För all del. — Var så god!

Doria:

Jag skall se till att vi få något att förfriska oss med.

(Generalskan och Doria gå.)

Fjärde scenen. Doktorn, Professorn. Doktorn:

Generalskan sköter sig med omsorg och bibehåller sig charmant.

Professorn:

Hon skriker så förbaskat, min kära syster. Hon har skaffat sig en riktig kommandostämma.

Doktorn: Ja, hon har en stark röst.20

Professorn:

Och så har hon visst fått för sig att jag är döv, därför att jag är disträ ibland och frågar om. — Jag kan inte alltid ha tankarna på det folk säger. Det är så ointressant.

Doktorn:

Det medges gärna.

Professorn:

Hon är för resten en förträfflig kvinna. Fast en smula tröttsam för mina nerver. Ser du, jag är van vid Doria. Det är annat det.

Doktorn:

Hjälper det inte att ge genei-alskan en vink om att hennes röst irriterar dig?

Professorn:

Nej, det hjälper inte alls. Det är visst ett nöje för henne att skrika. Och det må hon ju gärna hålla på med. Jag är mest för mig själv. Har inte tid att sällskapa.

'Doktorn:

Du lär skriva nu för brinnande livet?

Professorn:

Om jag inte anstränger mig att sluta så blir det aldrig färdigt. Det är märkvärdigt med ett sådant arbete som mitt, det kan svälla ut i oändlighet. — 1 höst är det meningen att börja tryckningen.

Doktorn:

Jag hörde just det av din förläggare härom dagen. — Och sedan är du odödlig.

Professorn:

Vad sa' du?

Doktorn:

Odödlig! Du får ett varaktigt rykte.

Professorn (godmodigt):

Jo, det vill jag lova. Varaktigt! Ha, ha! Tjugofem år på sin höjd. Då har jag givit femtio år medan jag levde för att1 i

vinna tjugofem efter döden. Det är en storartad vinst. Nej, arbetar man med beräkning i den vägen, är man bra enfaldig.

Doktorn:

Du behöver minsann inte räkna på ett kommande rykte. Du är tillräckligt berömd redan. Och det är inte underligt. Allt vad du publicerat vid sidan av ditt huvudverk kunde räcka till berömmelse åt många. För övrigt kan jag säga dig uppriktigt, att man knappast kan finna en vetenskapsman mera hängiven forskningen för dess egen skull, än vad du är.

Professorn:

Jag har verkligen helt gått upp i mitt arbete. — Jag minns att redan på bröllopsdagen, Dorias och min, var jag så inne i min historiska tankegång, att jag höll på att glömma hela saken — fracken, blommorna, ringen, alltihop! Vi sutto i en liten salong för oss själva före vigseln. Då flög det genom mitt huvud en tanke att bryta innan det var för sent. Jag förstod ju så väl, sedan mitt förra äktenskap, att arbetet för mig var numro ett, familjeliv och kärlek en bisak. Jag tyckte rent av, att det var synd om Doria.

Doktorn:

Det hedrar dig.

Professorn:

Och det har jag tyckt alla dessa år. Människan har ju det plusset framför djuren, att hon känner medlidande med sina offer. (1 annan ton.) Det är också egendomligt med kvinnor. De finna sig i allt. Och de behöva så litet.

Doktorn:

Du kunde aldrig fått en hustru, som bättre än din fru pysslat om dig och därigenom indirekt den historiska vetenskapen.

Professorn:

Det är ju också en synpunkt. Men personer, som gå helt upp i något böra kanske ändå inte bilda familj. Min son har22

jag verkligen så orimligt försummat. Men vad skall man göra, när man är slagen till en slant? Man ändrar sig inte efter behag.

Doktorn:

Flor brås på dig. Han tenderar också att gå upp i ett enda intresse.

Professorn (ganska likgiltigt):

Jaså, — vad är det? Det känner jag inte alls till.

Doktorn:

Politik, sociala frågor.

Professorn:

Jag har som sagt inte alls reda på honom. Och han intresserar sig inte hellre det minsta för mitt ämne.

Doktorn:

Vad skall ditt verk få för titel?

Professorn:

»Början av nyare tiden». Fem digra band.

Doktorn:

Flor intresserar sig mera för slutet av nyare tiden.

Professorn:

Slutet? Vad är det?

Doktorn:

Tills dato.

Professorn:

Det är ju inte ännu historia. (Eldigt.) Men periodens begynnelse! Vilka omdaningar! Vilka kraftgestalter! Hur de skingrade medeltidens nattmörker! Hur de sleto traditionens bojor och band! Det var en överväldigande mäktig tid.

Doktorn:

Utan tvivel. — Men det är kanske mindre farligt att ha exklusiva tendenser, om man som Flor stannar i nutiden. För hemlivet, menar jag.23

Professorn (nickar):

Ja, det blir ju helt annat. Nutiden kan inte gripa så som forntiden.

Doktorn:

Nåja, Flor blir nog inte gift på länge.

Professorn:

Ja, vem vet. Kristina är visst ivrig att få dem förenade, ungdomarna här.

Doktorn:

Det är bra tidigt.

Professorn:

Lär vara barndomstycke enligt vad hon påstår. Flor och Regina har ju också hållit ihop sen de voro små. Lekt och dansat och sportat och brevväxlat i åratal.

Doktorn:

Då böra de förstå varandra ganska väl.

Professorn:

Förstå? De äro väl kära i varandra.

Doktorn:

Jag menar, att efter så lång och grundlig bekantskap bör det ej gärna kunna bli någon missräkning eller misstag i fråga om åsikter. — Ja, ja, generalskan vet nog vad hon vill.

Professorn:

Jag säger inte om det. Flor är en prydlig gosse, förmögen och snäll. Det är inte så lätt nu för tiden att få en hygglig måg.

Doktorn:

Men de äro båda så unga?

Professorn;

Så mycket bättre. Tidiga äktenskap är för övrigt Kristinas ideal. Man skall förlova sig vid aderton år, gifta sig vid tjugoett och på så sätt undgå alla faror och frestelser hela livet igenom. — Men nu måste jag gå till mitt arbete och överlämnar dig därför åt damerna.24

Femte scenen.

Doktorn, professorn, Regina von Burg, Doria.

flegina (från vänster, i upprört tillstånd):

Goddag morbror Marco. Goddag doktor Herford.

"Doktorn:

Mjuka tjänare.

"Professorn:

Var är Flor?

7{egina:

Jag vet inte, har knappt sett honom i dag. — Har ni hört, att det varit en demonstration för strejkande värnpliktiga?

Doktorn:

Ja, jag har hört det.

Professorn:

Inte jag. (Avvisande.) Jag hör aldrig sån't där. Det har för rästen ingen betydelse.

J^egina:

Flor kan väl ändå inte gilla, att människor vägra göra sin plikt? Professorn:

Flor? Vad har han med det här att göra?

(Doria kommer från villan.)

7{egina:

Det var förstås så'na där anarkister. De skreko och bråkade förfärligt. Polisen hade största besvär att få bukt med dem.

Professorn:

Orostiftare ha alltid funnits. Det är ingenting nytt. — De voro väl berusade. — Men myndigheterna skulle var gång klämma efter dem ordentligt.

Jfegina (till Doria): Flor kan väl inte hålla med sådan där fanatism, som att man inte skall excercera?25

Professorn (förvånad):

Vilken besynnerlig fråga?

Doria (undvikande):

Det är en orolig tid vi leva i.

Doktorn:

Det är en kris för vissa begrepp.

J\egina:

Anarkisterna bråka af idel elakhet. De ha minsann inga ideella syften.

Professorn (undervisande):

Den politiska anarkismen är av ideell art. Den har alltid förekommit och skall alltid förekomma. Men der. bör noga skiljas från det, som i dagligt tal går under namnet anarkism. Den lämnar inget stoff åt vetenskapsmannen, åtminstone inte åt historikern. — Var har jag min lilla skrivmaskin? (Ropar) Vjera! Vjera!

Doria;

Hon är nog i sitt rum. Du kan ju ropa på henne, när du går förbi hennes dörr.

(Professorn går in i villan.)

Sjätte scenen.

Doktorn, Regina, Doria, generalskan.

Doria (vänligt, litet oroligt):

Får jag be dig, Regina, att aldrig mera oroa morbror Marco med sådana där frågor. Tala aldrig med honom om demonstrationer och dylikt, är du snäll. Det är så viktigt, att han får leva i lugn, om han skall kunna sluta sitt stora verk.

J^egina (nedslagen):

Förlåt — jag förstod inte--.

Doria:

Nej, det är ingen, som riktigt förstår, hur det är. Fick han en inblick i verkligheten omkring sig, vore det slut med honom.26

Generalskan (från villan): Nu få vi visst litet kaffe. Jag tyckte jag såg en av jungfrurna bära en bricka till bersån. Det skall bli skönt och upplivande.

Doria:

Å, är kaffet redan ditburet. Kom då mina vänner!

(De gä till vänster. Doktorn ser Flor komma, blir kvar.)

Sjunde scenen.

Doktorn, Flor (fr&n villan). Doktorn:

Det gäller, Flor, att du är försiktig. Nu har dina vänner kört fast.

Tior:

Vad menar farbror Arthur?

Doktorn:

Jag vet var du har dina sympatier och ditt umgänge, fast du tiger här hemma om dig och ditt för att göra din mor till viljes. Jag säger: akta dig. Det är farligt att leka med elden.

Flor (ironiskt):

Å, verkligen?

Doktorn:

Var inte ironisk mot mig, Flor. Jag är din vän.

Tior:

Håll mig då inte tillbaka.

Doktorn:

Just därför. Det du nu går igenom är en kort ungdomssjukdom, som många präktiga människor fått passera. En revolutionär feber. En sorts själens mässling.

Tior (som förut): Varför inte kikhosta? Eftersom vi föra väsen.

Doktorn:

Vad du vill. Namnet spelar ingen roll. Jag hade också en släng därav i min ungdom. Då var jag riktigt galen. Men det27

gick över. Så går det också med den nuvarande generationen som bråkar. Om två, tre år äro ni unga skrikhalsar tysta och beskedliga som vi andra.

Tior:

Du känner inte oss.

Doktorn:

Det är just oss jag känner. Vi ha alla en vårmånad, då det brusar och sjuder. Men det räcker bara en månad, tolvtedelen av ett liv. Då är man idealist, skald, filantrop, folktribun, fritänkare, revolutionär, kungahatare, allt efter vars och ens läggning. Jag hade en vän, som under sin vårmånad tänkte bli missionär. Sedan fann han det mycket fördelaktigare att bli miljonär. Så går det alla. Var och en överger snart sin lilla missionstanke.

Tior:

Det finns människor, som inte ändra sig.

Doktorn:

Du vet inte huru sällsynta de äro. Därför är världen också alltid likadan. När de unga i sin tur komma till makten, bli de precis som sina företrädare. Samma män, som med hänförelse ivrat för t. ex. yttrandefrihet, besluta sedan stränga straff för det fria ordet. Sådan är tingens ordning. — Du är kanske själv om några år en ämbetsman i sin prydno, som ryser vid tanken på att i ungdomlig dumhet kunnat förstöra sin karriär.

Tior:

Jag kan inte tro det om mig själv. Men om det verkligen är så jämmerligt ställt med oss stackars människor — hur viktigt att inte hindra oss i vår bästa strävan den lilla korta tid vi äro mäktiga en ädel impuls. (Bittert.) Men då äro alla framme för att hålla oss tysta och stilla! Och så klagar man sedan, att världen inte går framåt.

Doktorn:

Det är illa. Men ser du, man kan inte alltid se allting i28

stort. Jag tänker nu närmast på din stackars mor och i andra rummet på fredssaken.

(Ha» går till vänster. Regina har strax förut närmat sig dem.)

Åttonde scenen.

Flor, Regina.

Tior:

Tror du inte, Regina, att det finns människor, för vilka hela livet är en vår, för deras övertygelse varar ända till döden?

T(egina:

Det vore sorgligt annars.

Tior:

Nlen det är sant, att många inte stå ut att länge tro på något nytt.

T^egina:

Varför inte?

Tior:

Det är mera påkostande. Man får för många emot sig. Så ;ir det också med fredsidéerna. Flertalet människor tröttna under anfallen.

T\egina:

Det är inte allt nytt som är bra.

Tior:

Fredssaken är ju förstås på sätt och vis urgammal.

J\egina:

Det kan man väl ändå inte säga?

Tior:

Det fanns även på Jesu tid.

T^egina (ogillande):

Man skall inte blanda in Jesus i argumentering för moderna saker.1 i

Tior (leende):

Nej, de kristna militaristerna äro inte hågade för det. Så mycket mera skäl. Han var onekligen en fredsvän. Därför har han ännu inget anseende. — Tror du han älskade sitt fosterland?

"Regina:

Tyvärr inte nog.

Tior:

Då hade han bättre förstått svärdets bruk! lindras vad han skulle sagt om undervattensminor och varggropar?

"Regina:

Han var inte av det slags män fosterlandet bäst behöver. Han var ingen försvarare. Hans manlighet var inte av det slag jag beundrar.

Tior:

Vad han skulle förefalla löjlig i vår fina societet. Han var ju inte ens road av att jaga. Så omanligt! Inte minsta lilla livsläckarlust. Det är ju riktigt genant, att han var en karl!

'Regina:

Naturligtvis var han en stor och kraftfull ande. Annars hade han inte imponerat på mänskligheten. — Om han nu verkligen existerat. Det vet man ju inte säkert.

Tior:

Det gör knappt något till saken. Som fantasiskapelse verkar han ju lika mycket. Och är en så vördad auktoritet i militärstaternas kyrkor. Därför ska' vi använda honom, (]roniskt.) Det är tur i alla fall, att han har så få efterföljare, eller hur? Annars vore det snart slut med fosterlandet.

'/Regina :

Och sedan då? — Hur skulle det bli efteråt?

Tior:

Då kom det något bättre i stället.3°

7Regina:

Inte för oss.

Tior:

Vilka oss?

J^egina:

Inte för vår familj och våra likar. — Fredsrörelsen är bara «tt svepskäl. Man vill ha bort soldaterna, för att de fattiga sedan skola få dela allting lika med de rika.

Tior:

Det är således inte fosterlandet du är rädd om, utan det är rikedomen.

J{egina:

Båda delarna. Eftersom det ena hänger ihop med det andra. Och vårt land har rätt att bestå. Ska' vi låta kuva oss till slavar av en starkare makt?

Tior:

Vi äro ju slavar de flesta av oss. Och du absolut, som kvinna.

'/Regina (skrattar):

Du är tokig.

Tior:

Du lyder en oändlighet av lagar, och du har inte varit med om att stifta en enda.

7leg in a :

]nte är jag slav för det. Jag arbetar ju aldrig — åtminstone är jag aldrig tvungen.

Tior:

Odaliskerna arbeta inte heller, men de äro sannerligen slavinnor, fast i förgyllda burar.

J^egina:

Jag går in på att kvinnorna ha för liten frihet. Vi borde naturligtvis vara med om att stifta lagar över oss själva. Men det är en helt annan sak än att vara fosterlandsfientlig. (Vädjande.) Du kan väl inte gilla män som strejka från sin värnplikt?3»

Tior (lugnt):

Jag beundrar deras entusiasm.

l\e.gina (ivrigt):

Men själv vill du väl inte svika?

Tior:

Jag anser inte som min skyldighet att tillbringa mitt liv i fängelse. Därför inlämnar jag först en ansökan att slippa exercera. Den blir naturligtvis lämnad utan avseende. Då flyttar jag utomlands. I krig går jag aldrig. Och varför skulle jag då öva mig till krig? Det är mig omöjligt att vara bödel. Be mig lika gärna bli människoätare som soldat. För mig är det bara en nyans mellan att slakta och äta.

J{agina:

Om landet hotas, om landsmän dödas, om hemmen skövlas, då håller du dig undan? Fosterlandets bödel, nationens förrädare, det kan du vara. Har du då ingen känsla kvar? Har du ingenting härinne i bröstet, som vibrerar för ditt eget folks självständighet och framtid?

Tior:

Jo. För många andra folks också. Men inte vill jag offra tusentals människoliv för vad jag har härinne. Så högt skattar jag inte mina »vibrerande känslor». — Fosterlandsbegreppet är inte värt, att man dör för det. Isynnerhet inte att man låter döda andra. Det är inte levande längre. Varför dö för det, som inte längre lever? Patriotismen passar snart bara för exploatörer och deras förblindade offer.

J^egina:

Det är riktigt pinsamt att höra, hur du känner.

Tior:

Jag är inte ensam. När tidens tankar hunnit så långt som till mig äro de ganska allmänna i alla länder. Men hur skall de kunna nå den sfär, där du lever? Där stängas de ute på kommando. Där vet man inte ännu, att nationalitetsidén är ett3*

lik, som skall begravas. —- Vi som vilja ha hela jorden till fosterland, mänskligheten till en syskonkedja, vi har avsvurit fanan.

T\egina:

Du är en riktig fantast.

Tior:

Därför att jag vill ha människokärlek utan nationalgränser? Därför att jag hatar krig?

l^egina:

Kriget är berättigat, när det förs för höga mål. Krigarns kall är därför även i fredstid aktningsvärt, ja storartat. Krigaren räddar sitt folks liv, det är för mer än att rädda aldrig så många individer.

Tior:

Folkens livslängd intresserar mig inte alls. Men jag tycker det är hårt och grymt att döda människor, som vilja leva.

'/{egina:

Alla ädla egenskaper, laglydnad, trohet, dödsförakt sammanhänga med fosterlandskänslan och finnas inte utan den. Människor bli rotlösa. Karaktären försvinner. Det blir bara slapphet och självviskhet kvar. Det måste finnas en punkt, där människan inte får tänka på sig själv i första rummet. Den punkten, det är landet.

Tior:

De mest patriotiska nu för tiden äro de värsta egoisterna.

T(egina:

Hur vågar du tala så om våra förnämsta män?

Tior:

Kan du inte vara ärlig nu också? Du visade nyss ansatser att genomskåda kapitalisternas fosterlandshumbug. — De skulle gärna »värna» landets kultur genom att befolka det med negrer och kineser, bara de själva blevo urrika på kuppen. (Visar på flaggan.) Nej, bort med sån'a där. De fläkta brodershat33

och skryt. När fåfängan förenade sig med brutaliteten, kom en flagga till världen. Det är inget tvivel om, att den har ett osedligt upphov. — Jnga avsöndringstecken mellan folken!

Nionde scenen.

Flor, Regina, Doria, generalskan, doktorn, sedan en polis.

Doria (från vänster): Vad står ni och diskuterar? Kom hit och drick kaffe i stället.

j(egina (svänger om på klacken):

Flor är så tokig så.

Doria :

Ar han tokig? Det är väl ändå överdrivet?

T(egina:

Man kan inte tala med honom nu för tiden.

(En polis kommer från Koger. Han går fram till Flor och lämnar honom ett konvolut.)

Polisen:

Herr Flor Melato?

Flor:

Ja, det är jag.

Polisen (ger honom därpå en blankett): Var god och kvittera mottagandet.

Flor (skriver sitt namn på blanketten):

Var så god.

Polisen:

Tack.

(Han går till höger.)

Doi 'id (uppskrämd): Vad står på? Vad är det?

"Flor (ögnar igenom papperet):

Det är en stämning.

Doria:

Vad vill det säga?

Tior;

Jag vet inte.

Generalskan (som skyndat fram vid Dorias fråga): Får jag se? — Du är ju stämd inför polisdomstolen!

Tior (lugnt):

Ja, det är ju tydligt.

Doria (förtvivlad): Flor, vad har du gjort?

Generalskan: Du måste väl veta vad meningen är?

Tior:

Det är väl för att jag var med i demonstrationen.

(Doria skriker till.)

Generalskan (ryggar tillbaka): Du! — 1 demonstrationen? ,

Regina (djupt bestört):

Bland de skränande anarkisterna? Med standaret? Generalskan:

Vilket standar?

J^egina:

De buro ett standar: »Ned med militarismen. Krig är brodermord».

Doria:

Min gosse, vad har du gjort? Vilken sorg, vilken skam!

(Hon nästan faller ned i en stol. Doktorn söker lugna henne.)

Tior (förebrående): Att ni kan göra affär av en sådan småsak, nu när överallt i världen tusentals människor dö för sin övertygelse.Andra akten.

Ett bibliotek. Dörrar till höger och vänster och i fonden. Följande morgon.

Första scenen. Generalskan, Doria. Doria:

Jag har inte sovit en blund i natt. Och jag känner ångest som inför något förfärligt.

Generalskan:

Försök att lugna dig. Ansträng dig att stålsätta dina nerver. Man måste bära sina prövningar med hjältemod.

Doria:

Jag har inga anlag för det heroiska.

Generalskan:

Man får heller inte försmå att styrka sig. Säg till om litet portvin. Ni ha en så fin och kraftig sort. Ett glas åt mig också. Om man inte förtär något stärkande får man inga krafter att stå emot. Och så skall du skaffa dig en stadig andra frukost.

Doria (avvisande): Tala inte om mat. Men om du vill ha vin så finns det i salen i buffeten. — Vad jag längtar att Arthur skall komma. Det är alldeles mörkt för mig till dess jag får tala vid honom.

Generalskan: Hur skall han kunna göra något härvidlag?

Doria:

Han brukar alltid finna på något gott råd. Det ljusnar alltid, när han tar hand om en sak.36

Generalskan:

Vilket förtroende.

"Doria:

Det är inte överdrivet.

Generalskan:

Du har nog inget annat va! än att resignera.

Doria:

Jag kan inte finna mig i det. Min son inför rätta! Skymfad i tidningarna. Behandlad som en förbrytare. Nej, jag står inte ut med det.

Generalskan:

Bed gud om kraft.

Doria:

Bedja, vad vill det säga? Jag har försökt många gånger. Men mina böner äro ett sorts trögt resonnerande med mig själv — alls inte med någon gud. — Då är det bättre med Arthur. Om honom vet jag åtminstone, att han vill hjälpa mig. Och först och främst att han finns. Aldrig har jag bett honom förgäves. Ofta har han tänkt ut hjälpen, redan innan jag hunnit begära den.

Generalskan:

Det är bra att ha en sådan vän.

Doria:

Hur tror du jag skulle stått ut, om jag inte haft honom? Jag ville ha honom till vän. Därför var jag besluten att trotsa hela världens dom. (Stilla.) Det underliga är, att det blev ingen dom av. Världen teg. — Säg mig, varför teg världen?

Generalskan:

Den ansåg väl ert förhållande fullkomligt oskyldigt. Ont rykte eller gott rykte bero på många små tillfälliga bisaker. Kanske din personlighet — —. Ingen av dina närmaste har heller desavouerat er. Det är en viktig punkt. Förtjänsten är nog till en del min. Jag har aldrig visat något ogillande. Ja, jag har rent av förklarat, att det är ett andligt vänskapsförhål-37

lande, ingenting annat. Av alla krafter ville jag stödja familjen för de ungas skull.

Doria:

Det var således inte för att du trodde på mig?

Generalskan:

Jag har sagt dig mina skäl. Själv vet jag ännu i dag inte, vad jag skall tro. Och lär väl aldrig få veta det.

Doria:

Säg mig en sak till, som jag inte förstår: Varför tror världen alltid snarare på kärlek än på vänskap mellan en kvinna och en man? Den gör ju i allmänhet det?

Generalskan;

Därför att männen behöva kärlek, men de behöva inte vänskap. Man tror inte, att en kvinnas vänskap har något lockande värde för en man.

Doria:

Men ju svårare en sak är att få, dess högre brukar den värderas. Kärlek finns det gott om. Den är ju till salu i alla grader, i alla klasser. Men en stor vänskap står inte till att köpa.

Generalskan :

Hur som helst — den har ändå sina olägenheter med sig, den där vänskapen, vore den också änglaren. Det är bäst att avstå för — för barnens skull.

Doria (förvånad):

För barnens skull?

Generalskan:

Antag att din son en dag skaffade sig en väninna och du förebrådde honom därför. Då kunde han svara: du har en vän, mamma. Då kan jag också få ha en väninna.

Doria:

Men det beror ju på vad betydelse man lägger i ordet vän och väninna.38

Generalskan (rycker på axlarna): £ Man förnekar av ridderlighet att »vänskapen» icke är den mest oklanderliga. Vart vill du se'n komma?

Doria (varmt):

Men det kan ju vara sant. — Vad Flor säger mig, det tror jag.

Generalskan:

Du tror honom? Men är han pålitlig? Mig har han åtminstone grundligt fört bakom ljuset,]ag hade ingen aning om, hur djupt han sjunkit.

Doria:

Det är för min skull han tegat. Han skulle minsann inte begärt bättre än att få »sjunga ut» som han kallar det. Men jag ville ha frid i hemmet.

Generalskan (efter en paus):

När jag nu vet hurudan Flor är, blir mycket annorlunda, förstår du.

Doria ;

Jag förstår. Du skiljer honom från Regina.

Generalskan:

Det tar du ganska lugnt? Så mycket bättre.

Doria:

En fästmö — en hustru -—. Det är inte det viktigaste, Kristina. (Upprörd.) De kunna ta Flors frihet, hans liv. (1 annan ton.) Du är kanske glad att få en anledning att skilja dem åt?

Generalskan:

De passa inte för varandra.

Doria:

Och du vill visst helst ha en officer åt din dotter?

Generalskan:

Det är sant.

Doria:

Varför?

Generalskan:

Var och en bör komma i sin rätta sfär, Regina också.39

Doria:

Vilken är hennes sfär?

Generalskan:

Det fina sällskapslivet. Där kunde hon ha en lysande framtid, för hon är en »grande dame» i knoppning. Hon är skapad att spela en roll på höjderna. Hennes utseende och hela hennes personlighet visa därhän.

Doria:

Ja, då kommer hon bäst på sin plats på det sättet.

Generalskan:

Helst en hög officer naturligtvis. — Det är inte nog med endast pengar. De ge ingen rang. Regina skulle presenteras vid hovet i vinter, liksom sina jämnåriga väninnor.

Doria:

Det har du aldrig talat om förut.

Generalskan:

Sådant är ganska viktigt, säga vad man vill. Trappsteg äro trappsteg, även de sociala. Det är humbug, när man låtsas ignorera, om man går uppför eller nedför. Alla människor äro svaga för anseende och lakejernas bugningar. Jag är säker på, att socialisterna också ha sin rangrulla. — Det är emellertid mycket synd om Flor. Låt vara att friheten och livet gå förut, men sin utkorade är det i alla fall ett hårt slag att förlora.

Doria:

Är det inte synd om Regina då?

Generalskan:

Jo. Men Flor älskar mera. Det är ju också alldeles i sin ordning.

Doria (känsligt):

Mig förefaller det annars, som om alla slag alltid hårdast träffade en kvinna. — Det är ett av skälen varför man aldrig borde slåss.4 o

Andra scenen.

Generalskan, Doria, Vjera (fr&n höger). Doria (skrämd av Vjeras uttryck):

Vad är det Vjera?

Vjera (upprörd, långsamt):

Veber är skjuten.

Doria:

Vad säger ni?

Vjera:

De funno honom tidigt i morse på gatan utanför hans bostad. Då rosslade han ännu. Nu är han död. Skjuten bakifrån.

Doria (ryser):

Mördad?

Generalskan:

Veber? Anarkisten? Det var då en stor fördel att den uslingen blivit undanröjd.

Doria:

Gillar du mord?

Generalskan:

Jag ogillar annars alla privata avrättningar. Men i detta fall —. Han har ju förgiftat landet, ja många länder med sina läror.

Vjera:

Man tror att mördaren blivit lejd av Vebers motståndare. Det är också den enda möjliga förklaringen.

Doria:

Har Flor hört det ännu?

Vjera:

Ja, det var han som berättade det för mig.

Doria:

Vad Flor då skall vara utom sig!

Vjera (hastigt): Professorn väntar på mig.

(Hon går mot fonden.)13*

Doi ia (ropar efter henne): För all del. Inte ett ord om detta till professorn.

Vjera:

Nej.

Tredje scenen.

Doria, generalskan, doktorn. Doria (sträcker bäda händerna mot honom):

Äntligen.

Doktorn:

Jag kommer litet sent, men jag har varit hos en jurist. Jag ville resonnera om Flors stämning och vad han kunde riskera. Doria (med innerlig tacksamhet): Har du redan talat vid en advokat? Vad du är snäll. Tack.

(Hon trycker hans hand.)

Generalskan:

Kan Flor komma undan för någorlunda gott pris?

Doktorn:

Han får antagligen böta en rundlig summa. Men något vidare blir det inte.

Doria (andas djupt): Nu kan jag börja andas igen. Jag har haft som en tyngd på bröstet.

Generalskan:

Men nu gäller det, att han inte komprometterar sig en gång till. Utan håller sig hygglig. Brännmärkt blir han i alla fall i pressen, om ni inte förskaffa er tidningarnas tystnad.

Doria (tveksam): Kan man det, Arthur? Flor ovetande?

Doktorn:

Ja visst. — Hur mår Marco? Vad säger han om saken? Daria (ivrigt):

Hur kan du tänka dig, att han skulle fått veta någonting! Han måste ju så noggrant hållas utanför allting.-42

Doktorn :

Nog borde ändå en far veta, var han har sin son?

Doria:

Nej, nej, då kan han inte sluta sitt verk. Det skulle uppröra honom för mycket. Han måste skonas. Nog vore det hårt, om han inte skulle få fullborda sitt livsarbete. Men det skulle han inte förmå, om han fick minsta kännedom om sin sons självtillstånd för närvarande. Den kunskapen skulle nästan döda honom, tror jag.

Doktorn:

Ett sådant hemlighetsmakeri blir i längden omöjligt.

Doria:

] längden ja. Men bara över denna sommar. — Ack om den väl vore slut! — Jag går här och lirkar och passar och jämkar, så att jag är alldeles förbi. Men det är ju min mission på jorden att vårda och pyssla om min man. Jag vill göra mitt bästa.

Generalskan;

Det gör du verkligen, vad min bror vidkommer.

Doktorn:

Skall Flor till universitetet i höst?

Doria:

Ja, det är meningen. Fast jag vet inte, vad han skall studera där. Det vet han visst inte själv heller.

Doktorn:

Det vore bra att han kom bort.

Doria:

Det säger du i en så oroande ton?

Doktorn (lugnande):

Nej för all del. Jag menar bara, att han är utsatt här för inflytande från en del element, som tyckas har stor tjusning för honom, och som han är ung, mycket ung, och blodet brusar hett i honom, blir han lätt en smula obetänksam.43

Generalskan:

Han förstör sin framtid. Han kastar sig i fördärvet. Bet är ändå skada på pojke.

Doktorn;

Han sjuder av en massa osmälta drömmar och utopier. För resten är det en präktig karaktär.

Doria (hängivet): Ja, är det inte en rar gosse!

Doktorn:

Det finns bara ett sätt att rädda honom: skicka honom utomlands. Låt honom studera i Paris, London eller Berlin några år

Generalskan:

Ja, då kommer han inte åt att blamera sig här hemma. Därute finns det så många bråkmakare och skrikhalsar, att han märks inte. Men hos oss väcker han en fatal uppmärksamhet, därför att han är så ensam av sin klass. En son till professor Melato upprorsman och landsförrädare. Det kan man riktigt slå mynt av.

Doria (sårad): Du tar då också till så förfärligt.

Doktorn (avledande): Har ni hört om mordet på Veber?

Generalskan: Ja, det skottet gjorde nytta.

Doktorn (undrande): Få se om det inte kommer att ha följder av stor betydelse — helt motsatta dem man avsett.

Doria:

Den hemska händelsen är också en sak, som min man inte får höra talas om. Han kan fördjupa sig i de fasansfullaste förbrytelser, om de skett på femtonhundratalet, men han faller samman och blir alldeles skälvande, om han får kunskap om ett mord från hans egen tid och närhet.44

Dokfom:

Vebcrs mord kan inte undgå honom. Tidningarna skola bli fulla därav.

Doria :

Men Marco läser numera aldrig tidningar. Det orkar han

inte.

Doktorn (svagt leende):

Han, om någon, kan ha rätt att säga: »splendid isolation».

Fjärde scenen.

Doria, generalskan, doktorn, Vjera (frän fonden).

Vjera:

Professorn är för trött att diktera vidare. Han vill sova en stund.

Doria;

Det var bra. (Till de övriga): Han har skrivit om nätterna också sista tiden. (Till Vjera): Det är bäst att säga till jungfrurna, att ingen går i trappan, för det hörs i professorns rum. Och ställ om telefonen också, så att det inte ringer i övre hallen.

(Vjera går tillbaka.) beneralskan (samlar ihop flaggan och tar den pä armen jämte syskrinet):

Då skall Vjera få läsa för mig, medan hon är ledig. Nu har jag äntligen fått tag i en riktigt god bok. Och vi sätta oss därute. Man skall så mycket som möjligt profitera av sommarluften.

(Hon gSr ut genom fonden.)

Femte scenen.

Doria, doktorn.

Doria':

Min stackars Flor! Det är inte bara den offentliga skammen.

Doktorn:

Ar det något annat?45

"Doria:

Regina sviker honom.

Doktorn:

Demonstrationen blev generalskan för stark?

Doria:

Kristina har låtit mig förstå det. — Men Flor vet det inte ännu.

Doktorn:

Ar fröken Regina fullt enig med sin mamma i fråga o:n framtidsplaner?

Doria:

Det tar jag för givet. Hon har naturligtvis inte lust att ha en fästman, som hon får skämmas för.

Doktorn:

Hon älskar således inte Flor?

, Doria (ringaktande):

Jo. — Men kärleken! Man vet väl, hur kärleken är. Den väjer ju vanligen för alla hinder.

Doktorn:

Om det inte är passion. —

Doria:

Det är det visst aldrig. Jag har aldrig stött på passion någonstans hos någon enda människa. (Vemodigt): Vi hade vant oss vid tanken, att Regina skulle bli en av oss. Det framtidsperspektivet gladde oss alla. Men ödet tycks ha annorlunda beslutat.

Doktorn (reser sig):

Nu måste jag allt gå.

Doria:

Du kommer väl snart igen?

Doktorn:

Så fort jag kan, det vet du.46

Doria:

Tack för vad du gjort och tack för allt, vad du varit för mig.

Doktorn (känsligt):

Vi skola inte tacka varandra. Vi behöva varandra.

Doktorn (rörd):

Mitt arbete förefaller mig torrare och oväsentligare ju äldre jag blir. 1 stället blir jag för var dag mer och mer

fängslad av livet omkring mig. Jag vill iakttaga, hur idéerna strida just nu. Hur det nya brusar fram.

Doria:

Det är just det som inger mig sympati — och medlidande. Du är ung — i hjärtat. Det är synd om en lärd man, som inte har nog av böckerna.

Doktorn:

Ibland, när jag tycker mig märka att min känslighet för livet och människorna tilltar med åren blir jag helt förskräckt. Vart skall det ta vägen? Man kan råka i en ny barndom sägs det. Kan man också råka i en ny ungdom? Det vill jag inte. (Ser ömt pä henne): Det kunde bli allt för smärtsamt.

Doi ta (uppmuntrande):

Då skall jag hjälpa dig att resignera. Liksom du hjälpt mig. — Hade inte du varit, skulle jag nu varit död. — Någon har sagt mig, att min mans första hustru dog av ledsnad. Hon hade så tråkigt. Jag skulle inte heller ha stått ut med att vara gift med »Början till nyare tiden», om jag inte haft dig. Du har varit den nödvändiga själiska näringen, för att jag inte i min isolering skulle blivit idiot eller begått självmord. — Jag sörjde så förfärligt, men sedan kom det frid och lugn över mitt väsen, bara för att du blev mig tillgiven.

Doktorn:

Det har ju varit min lycka.47

Doria:

Hur många gånger har jag inte gått till dig med mina bekymmer. Jag tycker jag liknar Nikodemus, när han gick till frälsaren, när jag smugit upp i din bostad i stunder av ångest. Men Nikodemus var ensam, och jag hade ofta en liten pojke med mig, som behövde råd och hjälp.

Doktorn (efter en paus):

Du sa' nyss, att du aldrig sett passion. Tror du då inte på vänskapens passion?

Doria (tveksamt):

Det förefaller som en motsägelse. — Alen kanske — jo visst.

Doktorn:

Vad skulle man annars kalla t. ex. en Stuart Mill's tillgivenhet. Han var i sjutton år en hängiven vän till den, som sedan blev hans hustru. Jo, Doria, det finns en vänskapens passion, därför att det finns allt. (Rörd). Många män ha räddat undan livets spillror blott den strimma svärmisk poesi, som faller över cn dyrkad väninna. Men nu farväl til! nästa gång.

Doria:

Farväl, käre, käre Arthur.

(Han går ut genom fonden.)

Sjätte scenen.

Doria, generalskan, Flor.

Generalskan (från vänster, följer efter Flor):

Nej, gå inte ifrån mig. Du skall höra sanningen, olycksalige pojke! Där är din stackars mor, som knappt förmår hålla sig uppe. Du krossar henne, du driver henne i graven!

Tior:

Varför skall faster överdriva så där?

Generalskan:

Du vet mycket väl, att din mor har ytterligt svaga nerver.48

Hon har inte sovit en blund i natt. Hon är sjuk och förtvivlad. — Men du måtte inte ha något hjärta.

Tior:

Jag nästan önskar ibland, att jag vore utan.

Generalskan:

Det tvivlar jag inte på. Jag har verkligen lust att säga dig en gång, vad jag tänker om dig nu för tiden. Du har på ett bedrövligt sätt svikit alla våra förhoppningar. Vilken duktig och lovande pojke var du inte för några år sedan. Du var min stora favorit. Andra fäste sig också vid din angenäma, hurtiga personlighet. Vi trodde alla, att vi skulle få glädje av dig. — Men så ett tu tre är du helt förvandlad. Du sviker allt, vad du förr uppskattade. Du övergav oss och allt hyggligt sällskap och ger dig i slang med jag vet inte vad för obskyra personer. Ditt språk blir, om inte ohyvsat, så dock stötande och trotsigt. Din syn på livet sjunker till gatans och grändernas nivå. Du har rent av fått en doft av pöbel. (Andfådd.)

Tior:

Jag förstår så väl, att jag inte är i fasters smak.

Generalskan:

Om det inte vore så upprörande dumt av dig. Tänk vad du haft allting bra förspänt. Hälsa, förstånd, ett förtjusande hem. Och sådana föräldrar sedan. Din fars vetenskapliga anseende skulle öppnat många dörrar för dig både här och i utlandet och betydligt underlättat din framgång. Vägen låg öppen för dig till de högsta tinnarna. Du var en sådan där väl gynnad gosse, som alla intressera sig för. Och vilken öm mor har du inte haft! Jag undrar om något barn blivit så omhuldat som du.

Tior:

Det vet jag. Det behöver ingen säga mig.

Generalskan:

Din arma mor. Nu har hon med sin sjukligt känsliga fantasi utmålat för sig din undergång. Hur den börjar med en49

vanhedrande process, där du mer och mer trasslar in dig, tack vare din dumdristiga ärlighet. Och när rättvisan väl fått ett lillfinger av dig, såg hon i andanom, hur den snart nog tog hela handen och se'n slukade dig med hull och hår för alltid.

Tior:

Tillåt mig nu att få tala med mamma och söka lugna henne. Generals^an:

Du minns väl från din barndom, hur hon kunde fantisera om alla olyckor som skulle hända dig bara hon släppte dig ur synhåll. Hon har lidit mycket för dig, Flor, och otack är din lön. — Blygs pojke! —

(Hon går ut till vänster.)

Sjunde scenen. Doria, Flor.

Tior:

Mamma!

(Hon breder ut armarna, han kastar sig om hennes hals.)

"Doria:

Säg mig, Flor, älskar du mig?

Tior (ömt):

A mamma - (Sedan han kysst och kramat henne, släpper han henne

hastigt och synes gripen av en förhärskande tanke.) Mamma, har du

hört det? — Veber —

Doria:

Jag vet det min käre gosse. Det är förfärligt.

Tior:

Det är det sorgligaste — och det nedrigaste, som någonsin hänt. Men det skottet skall inte ha smällt förgäves.

Doria:

Det var nästan att vänta. Så hatad och avskydd som Veber var av alla militarister.

Thr:

Hatad, ja. Men att mörda! — Lönnmörda!

Doria:

Det är ju en taktik, som ni unga gilla, tyvärr. Och de ha ju försökt alla andra sätt förut att göra sig av med honom, men förgäves.

Tior:

Han var dem för klok för att de skulle kunna ta honom med sina juridiska spetsfundigheter än en gång.

Doria:

Sörjer du honom, Flor?

Tior:

Om jag sörjer honom? Vad menar du?

Doria:

Jag menar, kände du honom personligen? Höll du av honom som vän?

Tior:

Nej tyvärr, jag kände honom inte personligen.

Doria (med lättnad):

Det gläder mig.

Tior (upprörd):

Hur kan det glädja dig? Det skulle ju vara en sällhet för mig att minnas, att jag fått göra hans bekantskap. Det ökar bitterheten förfärligt i att han är borta, att jag aldrig hann att få tala vid honom.

Doria (sakla):

Men jag är glad däråt. — Turen kommer kanske snart till hans vänner.

Tior (ler vemodigt):

Och jag skulle också kunna bli skjuten? Anej, det är ingen fara.

Doria:

Om du varit nära lierad med honom?51

Tior (bittert): Man skjuter inte nollor.

Doria:

Du är ingen noila. Jag nästan önskar du vore.

Tior.

Det hedrar dig inte, mamma.

Doria (tungt):

Det är inte roligt att vara mor i revolutionstider.

Tior:

Det är aldrig roligt att vara mor, föreställer jag mig. Antingen duga barnen ingenting till, och då bör det vara ett måttligt nöje att ha dem —

Doria:

Eller också duga de?

Tior:

Och då bli de olyckliga.

Doria:

Det fanns stunder, när du var liten, då jag nästan önskade du skulle dö.

Tior:

Så förståndigt.

Doria:

Det är kanske, när allt kommer omkring, den minsta smärtan att väl ha sina kära under jorden. (Med ångest.) Jag vill inte ha dig i fängelse, Flor. Kanske livstids fängelse för uppror eller något sådant. Jag står inte ut med det.

Tior:

Du kan vara lugn, mamma. Mig går det nog väl.

Doria:

Jag kan inte vara lugn. Ni begå väl inte några dåraktiga handlingar?

Tior:

Vilka ni?3*

Doria:

Den där fredsklubben du hör till. Ni säga väl inte något olämpligt?

Tior;

Aldrig. Vi tiga alltid som muren. Tala tjänar så litet till. — (Bläddrar bland tidningarna pä bordet.) Att du ids Jäsa så'n smörja. Jag skulle inte med en enda slant vilja uppmuntra den vidriga skojarpressen.

Doria (litet ogillande):

Du slipper. Men jag är tacksam att få se litet vad som försiggår i världen. Varför skall du ha så starka ord?

Tior:

Jag känner så.

Doria:

Ni kunde moderera er i uttrycken. Ni tänka och tala för brutalt, du och ditt parti. Det är inte städat.

Tior:

Det är du, som har för fina öron och för fina nerver. Därför skär sanningen i dig, när den kommer med nya ljud. Du drar dig för att undersöka de nya ordens berättigande, därför att de äro rakt på sak. Vi kalla skoj för skoj, även när det är rikt folk som håller på med det. Det kallas för att bråka. Men om du bara ville gå det nya närmare på livet, skulle du snart märka, att det är framtidsmusik och inte oljud.

Doria:

Jag bryr mig inte om någon framtidsmusik, som skall kosta mig min son. Forntiden rövar från mig min man, framtiden rövar från mig min son. Vad blir det kvar för mig?

Tior;

Nu gäller det bara, att jag skall stå inför ett domareskrank och svara på några frågor.53

Doria:

Bara det att du skall stå inför rätta. Om du visste vad det pinar mig.

Tior:

Men det är ingen skam. Nästan alla människor, som det är något med, har stått inför domstol och blivit utskällda av domarepacket.

Doria:

Flor! — Du tar alltid parti mot överheten. Det är inte rätt. Den är inte alltid korrumperad.

Tior:

Det är ingen skam att sitta i fängelse för sin övertygelse.

Doria:

Världen skiljer inte på, om du sitter där för din övertygelse eller för ett brott.

Tior:

Det gör världen visst det.

Doria:

Hur kan du säga så? Jag vet väl också något.

Tior:

Jag kan bevisa det. Vi ha nu i Europa en hel del folkledare och statsmän av betydelse, som suttit i fängelse. Tror du detta minskar det allmänna förtroendet för dem? Tvärtom. Folken tror blott på den personlighet, som vågar riskera sig själv för sin mening och sin vilja. Om vi fredsvänner vore så rädda om vårt eget skinn, att vi aldrig vågade exponera oss, hur skulle världen då få den starka aningen om, att det är vi, som skola segra.

Doria (missmodigt):

Segra! Det gör ni nog aldrig.

Tior:

Absolut säkert. Den väpnade freden kostar ständigt flera milliarder för att ge en så kallad »trygghet».

(Gäckande.) Och54

så blir det aldrig någon trygghet av. (Med glödande harm.) Men alltid den skändliga möjligheten, att man skall vara tvungen att skjuta ned medmänniskor, som man håller med. På befallning av uniformerade, ordensprydda förbrytare, som man står emot.

Doria:

Om ni bara inte uppträdde, som om ni vore revolutionära.

Tior:

Men det ä' vi ju! Vi nöja oss inte med små skenreformer. Vi vilja ha en ny kärna, inte bara en nyreparerad yta. Därför säga vi: ned med militärer och byråkrater, ned med bela soldat- och polisregementet!

Doria:

Tyst, tyst! Du gör dig olycklig!

Tior:

Det är borgarstaten med dess klasskillnad och trånga vyer, som måste bort.

Doria:

Det skulle just bli en trevlig ordning sedan.

Tior:

Men nu då? Nu skall man ta order från en högst ogudlig myndighet, att man skall ha en s. k. religion — som ingen längre begriper vad det är.

Doria:

Jag har hört det där förut.

Tior:

Och någon annan högsedlig inrättning ger befallning om, vilken kvinna man skall sammanbo med, och försörja, och vilka andra stackare man saklöst får exploatera. Det är så genomruttet alltihop, så man måste vara mumie för att inte vara revolutionär.55

Doria:

Jag förstår såväl ditt ungdomliga raseri mot det bestående eländet. Men den, som har älskande anhöriga får aldrig uppföra sig, som om han vore ensam i världen. Gör han det, kan han bli grymmare än någonsin en krigare varit. Hur tror du, att de föräldrar känna, som ha barn i Rysslands och Spaniens fängelsehålor? Tror du de mödrarna sitta i lugn och ro eller gå på kafferep till vänner och bekanta? Nej, de ha en oavbruten tortyr. — Vad du förstår litet av det verkligt tragiska i tillvaron.

F/o/' (Jutar sig intill henne):

Älskade mamma — ännu är jag icke fast.

Doria (kysser honom lidelsefullt):

Min gosse, min gosse, ha då förbarmande även med mig

- inte bara med andra. (1 annan ton, ser honom i ögonen.) Om det

händer något — om vi skiljas, så kan du väl tänka på din mor med ogrumlad aktning? Jag har aldrig gjort något vanhedrande, Flor. Därtill vördar jag för mycket själens renhet. Men om man någon gång skulle förtala mig — (Lägt.) Du vet jag har en trogen vän i Arthur Herford. Men aldrig, aldrig ha vi e-v» så mycket som kysst varandra. (Högt.) Jag vill att du skall veta detta, Flor. Jag vill att vi skola förstå varandra på denna punkt.

F/or (rörd, deltagande):

Tack för ditt förtroende. Men tillåt mig invända något — jag högaktar dig gränslöst, det vet du, om du också skulle — jag har en så olika syn på detta. — Kan du förstå mig? Somliga varelser ha aldrig hängivit sig i en kyss. De kunna utan tvivel vara mycket rena. Andra ha alltid gjort det — jag menar att hängivandet är karaktäristiskt för deras liv. De kunna vara lika rena. Det är inte därpå det kommer an. Själens renhet måtte väl ligga i själen. Varför då förlägga den till vissa kroppsdelar — eller förvisa den från andra? — (Nedslagen.) Du är inte med, jag ser det. En äldre generation kan visst inte tänka56

som vi i detta. Vi göra inte så mycket affär av det erotiska. Du förstår mig heller inte, mamma, därför att du — som andra hittills — har vuxit upp i rädslan för »skandalen».

Doria:

Vilken skandal?

Tior:

Det finns bara en grundskandal, urkällan till hela skandaldogmatiken : att en flicka får ett barn. -—• Från detta finns bara en räddning: att barnen bli så sällsynta, att de icke längre göra skandal.

Doria (tvivlande): Då få de allt bli bra sällsynta. — Du har rätt, vi förstå varandra ej. Även på detta område känner jag oro för dig. (Smeker hans hand.) Och du är ändå en så renhjärtad gosse.

Åttonde scenen.

Doria, Flor, Regina (från höger). Tior:

Om du riktigt ville försöka. Du har mera möjligheter än de flesta medelålders människor att förstå ungdomen.

Doria (reser sig, får se Regina):

Se Regina!

T(egina:

Låt inte mig störa. Nej, gå inte.

Doria:

Jo, jag måste. Jag har litet att ordna i hushållet för i dag. (Går.)

Nionde scenen. Flor, Regina.

(De äro först något stela och generade. Försöka anslå en skämtsam ton. Flor tar fram en hopvikt tidning ur kavajfickan.)

T^egina:

Vad har du där?5 T

Tior (lämnar henne tidningen):

Läs.

Tfegina (läser titeln): »Revolution». (Hon gör en grimas.)

Tior (ler St hennes grimas): Vill du prenumerera?

'Regina:

Kanske det vore ett sätt att undgå attentat?

Tior:

Säkert. Vi kaSta aldrig bomber på våra abonnenter.

T^egina (återlämnar tidningen):

Du skall inte hålla den där, du kan få dåligt rykte.

Tior:

]ag bryr mig inte om ryktet.

Jfegina:

Inte? Det är väl någon mening med, att du skall till universitet? Det är väl din avsikt att skapa dig en framtid?

Tior:

Visst inte. Jag skall varken bli vetenskapsman eller präst eller kapitalist.

T\cgina (förvånad): Vad skall du då vid ett universitet att göra?

Tior:

Jag skall dit och agitera bland studenterna.

'/{egina:

Ar du tokig?

Tior:

Det måtte väl vara en livsuppgift som duger.

J^egina (absolut oförstående): Men att vara agitator, det är ju att vara ingenting. Du blir inte mottagen i hyggligt sällskap. Inte kan du komma in i en salong och presenteras som agitator? Det verkar ju löjligt och58

absurt. — Men vänta bara. Kommer du vä! bland studenterna blir du nog annorlunda.

Tior:

Är du säker på det?

/(egina:

Fullkomligt.

Tior (ironiskt):

Vid universitetet, i intelligensens centrum, där ljusets riddar-vakt sitter halvsovande över spriten och filosoferar om, huruvida de mänskliga rättigheterna överhuvudtaget alls existera — där skal! jag givet förbättras! Först och främst lära mig förstå vikten av titlar, examina och kryperi.

/(egina:

Tala inte alltid så där, Flor. Det gör mig så ledsen. — (Bittert.) Tack för sällskapet nu för tiden.

Tior:

Ingen orsak.

/(egina:

]ag ser just aldrig till dig. Du föredrar andra. — Vilken skillnad mot förra sommaren! (1 annan ton.) Vad menar du egentligen?

Tior:

Vad menar du själv?

'/(egina (upprörd):

Det var ju vi, som skulle trofast hålla samman hela livet. (Med darrande röst.) Varför har du förändrat dig, det är

bara det jag vill veta?

Tior:

Det har blivit så av sig själv. Nu förstå vi inte längre varandra.

/(egina;

Din själ har blivit som en svart avgrund för mig. Jag törs inte tänka på, hurdan du egentligen är. (Lägre.) Men på samma59

gång beundrar jag dig, det vet du. Jag tror att dumenar väi. (Med smärta.) Men vi kunna inte längre talas vid utan att såra varandra.

Tior:

Vi ha ju inte en enda djup glädje eller sorg gemensam — hur kunna vi då hålla ihop hela livet?

T{egina (mycket lügt): Det är således slut. Så tomt för mig. — Om någon sagt mig det för ett år sedan. Det går nog inte vidare att knyta ihop det som brustit. (Gör stor ansträngning att behärska sig.) Farväl Flor. Jag önskar dig allt gott. Vi träffas nog inte mycket i framtiden. — Det känns så smärtsamt — så mycket barndomsminnen. Min trogna lekkamrat. (Hon trycker hans hand och gir överväldigad av rörelse hastigt ut till vänster.)

(Flor ser efter henne. Sedan blir han liksom bruten av skilsmässan, sjunker ned mot ett bord med ansiktet i händerna.)

Tionde scenen.

Flor, Vjera (frän fonden.)

(Flor hör henne komma och rättar upp sig. Vjera gör min av att vilja vända om.)

Tior (lugnt):

Nej, kom jn. (De se pä varandra. Så brister han i grät, men torkar snart sina tärar.) Förlåt. Ser ni — det är så mycket på en gång. — Vjera (deltagande): Jag förstår alltsammans. (Tar vänligt hans hand.) Jag känner hur det käns.

Tior (med lättnad): Det är inte många som förstå.

Vjera:

När jag ser någon vandra den smala, svåra vägen, grips jag av en sådan rörelse och en sådan beundran, att jag kan inte beskriva det.6o

Tior:

A Vjera - får jag säga Vjera. (Han tar hennes hand.) Vad ni

är olik andra. Låt mig få tala med er. Man behöver någon som begriper och känner. Det är förskräckligt med det ständiga motståndet och oförståendet. Jag är inte alls skapad för tvister och scener. — Ingen av de mina håller med mig.

Vjera:

Jo, er mor håller med er i botten. Men hon vill inte att folk ska' opponera sig i onödan. Hon är för mycket känslig. Överkänslig. Det är ni också. Det är därför ni har gått ifrån er klass. Det mest utmärkande för den är, att den ingenting känner. Och ändå inbilla sig de högre klasserna, att de ha finare känslighet än »det lägre folket».

VIor:

Talar ni om, att jag lämnat min klass? Vad menas med det? Jag har aldrig haft förtroliga vänner, det har jag inte nu heller. Och jag vet, att jag kan finna människor att samtala med överallt, där ordet rättvisa är ett ärligt begrepp.

Vjera:

Enstaka individer, ja. Men de äro kanske då i samma läge som ni. — Jo, visst finns det klasser med säregna märken och stadiga staket omkring — ännu så länge. Över- och underklass och högre och lägre medelklass, och underklassens parias, och så — de högsta kretsarna.

Tior (leende):

Där hoppas jag minst. (Allvarsam.) Dit vill min kusin. Kan ni säga mig, varför en intelligent flicka — för det är hon — längtar dit?

Vjera:

Nej, om jag så funderade i tio år.

Tior:

Kanske av inlärd konventionalism. Hon är så »väl» uppfostrad, att man knappt kan skilja henne från en annan ung dam,6!

vilken som helst. (Enkelt.) Jag grät nyss för att det var förbi med hela min sorglösa barndom. Regina var nyss här. När hon gick, försvann med henne ett helt kapitel i mitt liv, kanske det enda roliga och glada! Det gör ont att förlora en barndomsvän.

Vjera:

Ja, jag har också förlorat en barndomsvän. Det brukar gå så. Jag undrar vilken som inte har — När det en vacker dag blir ett genombrott för den ene, och den andre inte följer med.

Tior:

Vad jag skall plågas, innan mitt hjärta härdats tillräckligt.

Vjera:

Ni ämnar fortsätta den strid, ni givit er in i?

Tior:

Jag vill gå rakt fram så länge jag kan hålla mig uppe. Men ibland blir jag rädd, att jag inte har nog stål i viljan eller uthållighet i karaktären.

Vjera:

Ryser ni för att bli en av de hundratusen martyrerna?

Tior:

Ja, det kan jag inte neka till. Men om fredens sak skall kunna föras fram, så duger det inte att vackla och bevekas än hit, än dit.

(Vjera har försökt att draga tillbaka sin hand, men han häller den kvar.)

Vjera:

Går ni på Vebers begravning?

Tior:

Javisst. Gör ni?

Vjera:

Naturligtvis. Det blir om fredag.

Tior:

Om det blir tillåtet att begrava honom offentligt.6i

Vjera:

Det blir i alla fall. Naturligtvis ingen präst. Inga löften om himmelsk salighet, men stora folkmassor som sörja. — Det är mer än vad kejsare och kungar kunna bestå sig med. — Men som ni vet var han dömd medborgerligt förtroende förlustig på livstid.

Tior:

Jag vet det.

Vjera:

Då kan man ju inte se med glädje, att han hedras som folkets hjälte.

Tior:

Men om folket vill visa, att han hade dess förtroende i högsta grad.

Vjera (lugnt):

Därför kan det bli strid, om vi ännu ha trupper soni lyda. Ifall inte deras omdöme segrar över disciplinen. Det vore inte för tidigt.

Tior:

Kanske de vägra skjuta. Det är inte omöjligt. Vi ha hunnit ganska långt med dem. — Men i annat fall — är ni beredd att dö, Vjera?

Vjera:

Beredd? Vad menas med det? (Livligare.) Får jag stå bredvid er?

Tior (trycker hennes hand):

Ja visst. Vi skola stå bredvid varandra.

Vjera:

Man dör kanske inte genast, när man blir skjuten.

Tior:

Då är det ljuvligt att ha er i närheten.

Vjera (ler svagt mot honom):

Själva döden tar jag gärna emot. Mitt liv är ingenting att hålla på. Jag är så gränslöst fattig och jag ser ingen utväg att komma ur ångesten för köld och svält. Jag har skaffat mig litet63

kunskaper — jag är så road av att läsa — men min hälsa är svag. Och kvinnligt arbete inbringar ju nästan ingenting. Min enda glädje är, att någon gång få möta en medmänniska, som jag kan beundra. (Lågt.) Jag kände Veber.

Tior (nästan med avund):

Gjorde ni?

Vjera:

Jag gav honom hela mitt hjärta.

Tior:

Det undrar jag inte på.

Vjera:

Jag tyckte jag hade tusen hjärtan. Jag gav honom alla.

Tior (upprörd):

Ni älskade honom?

Vjera (med djupaste känslighel):

jag älskar alla som jag beundrar. Jag smälter av ömhet för den, som kan ge min själ någon glädje.

Tior (igenkännande):

Så fattar jag också kärleken. —

Vjera:

Det är en lycka att slösa —

Tior:

ja, det är en lycka. (Lägt och bönfallande): Jag är till den grad i behov av vänlighet, Vjera? — En kvinna som ger mig sympati och förtroende. Om ni har våd att slösa, så ge mig en smula.

Vjera (strålande))

Men ni — är ju en av dem, jag beundrar.

Tior (utom sig av rörelse):

Ar det sant? (Han kysser hennes hand. Sedan ser han in i hennes cgon til! dess hon kysser honom.)Tredje akten.

Samma rum som i föregående akt. Tre dagar senare. Flaggan hänger över

ett soffhörn.

Första scenen.

Generalskan, Regina.

T^egina;

Få vi inte snart resa härifrån?

Generalskan:

Vi ha ingen annan stans att vara för närvarande. Vid en badort lever man inte gratis. Och här är ju så gott som på landet. (Deltagande.) Vad du ser nedslagen ut, kära barn. Ångrar du, att du brutit med Flor?

T(egina:

Brytningen var nog ömsesidig. Han älskade mig inte längre.

Generalskan:

Det är jag säker på han gjorde. Vi kunna gärna hålla fast vid, att det var du, som slog upp.

T^egina:

Nej. Men jag kunde ju inte ändra min natur för hans skull. Jag kan inta förneka mitt väsen.

Generalskan:

Jag är stolt att ha en dotter som talar så. Som vill vara en laglydig, fosterländsk medborgare. Men jag ser, att du sörjer.

7\egina:

Ja, jag sörjer.65

Generalskan:

Försök att tänka på annat. Ju mer man gräver i en sorg, dess värre blir det. Du skulle inte kunnat gifta dig med honom. Han är omöjlig.

T(egina (Jångsamf):

Om jag varit likadan, skulle det gått bra.

Generalskan (uppbrakt):

Om du varit likadan, säger du? Men du är ju en normal människa.

7{egina:

Om jag inte blivit uppfostrad till den jag blivit.

Generalskan (sårad):

Du får gärna skylla på mig, om det lindrar. Jag har uppfostrat så som min plikt och ansvarskänsla fordrat. Jag önskar detsamma skedde med alla barn. Då skulle det se annorlunda ut i landet. — Jag är övertygad om, att man kan i bestämd riktning påverka folks hjärnor, i synnerhet barnens, bara man har den rätta metoden. Man skall impregnera dem, däri ligger det.

Jfegina (dystert):

Så har det gått till.

Generalskan;

Man skulle kunna förekomma brottslighet, taga bort tjuv-och mordmani, tämja vilda djur, ja vad som helst, bara man impregnerade de späda själarna tillräckligt energiskt.

J^egina:

Det är ju det som sker i skolor och hem. Man präntar i barnen, vad de skola tänka. Men det lyckas inte alltid.

Generalskan:

Om det gjordes mera systematiskt skulle det gå bättre. Då skulle villomeningar få svårt att skaffa sig gehör.

'Regina :

Då bleve det heller aldrig någon förändring genom ungdomen. Allting vore sig evigt likt.

Stridbar Ungdom J66

Generalskan:

Det vore en stor fördel om förändringarna skedde litet mindre ofta. — DS slapp man se ondskan slå ut i trots och fräckhet.

T{egina (långsamt):

Men om det hos Flor är godheten som slår ut? En ny godhet. Generalskan:

Nej minsann — det är degeneration, det är vad det är. Den beklagansvärda Doria. Att ha en sådan son! Jag skulle bli galen. J^egina (osäkert): Tror du han snart fäster sig vid någon annan?

Generalskan :

Kära du, något hjärtats band bryr han sig nog inte om hädanefter. Han förfaller nog till lättsinne. Allt ont hänger ihop.

T(egina :

Nej, mamma, du får inte tala illa om honom. — Vad skall jag göra nu, när jag kommer hem?

Generalskan:

Leva ditt vanliga liv.

T\egina:

Det kan jag inte. Det är så tomt och tråkigt.

Generalskan: Så käns det genast, men det blir snart bättre.

T(cgina :

Man får väl hoppas det.

Generalskan:

Tänk på hur många, som fått gå igenom det här. Det är preliminärerna till livet. Sedan kommer den rätte.

T^egina :

Jag har samvetskval.

Generalskan:

Det behöver du inte ha. Jag tycker, att du har handlat så juste och korrekt.67

1{egina:

Om jag varit tillmötesgående — försökt att förstå honom? —

Generalskan (oroligt):

Du börjar väl inte tycka, att ditt uppförande varit obefogat?

'/(egina;

Jag kan inte tänka klart över det förflutna. Det förefaller mig så dunkelt alltihop.

Generalskan (allvarligt):

Men dina principer? Din övertygelse?

/(egina (lutar huvudet mot soffkarmen):

Det är så fjärran allt så'nt där, när man är ledsen. Det är som om det inte vore ens eget. Men kärleken är ens egen.

Generalskan (förskräckt):

Kärleken? Älskar du honom ännu? Kan du älska en ovärdig man? Är du inte längre säker på dina ideal?

/{egina:

Kan man vara säker på det man inte skaffat sig själv? Jag har ju allting från dig, det har du nyss erkänt. (Lägger handen på fiaggan.) Den här har du liksom sytt in i min själ.

Generalskan:

Du tror inte längre på, vad jag lärt dig?

/(egina:

Tror du riktigt på det själv?

Generalskan:

Av hela min själ.

/(egina:

Jag har blivit så upprörd. Jag vet inte, vad jag tror. Jag känner mig blottad —avklädd. -—] grunden har jag nog aldrig brytt mig mycket om de stora talesätten — patriotismen och allt det där. Men det är så 'comme il faut' i societeten. Och som man är klädd, så blir man hädd. — Att bli väl bemött, det har för mig varit huvudsaken. — Jag har visst tyckt om militärer mest för att de göra honnör.68

Generalskan:

Tala inte så Regina! Du skymfar ditt bättre jag.

Regina:

Så tarvlig är din dotter i botten.

Generalskan :

Min ståtliga, ädla dotter får inte tala illa om sig själv.

Regina:

Fosterlandet har jag alltid sagt mig älska. Men jag skulle hellre bo i Paris. Själva min kärlek till torvan är således underhaltig —

Generalskan (ond):

Om du nu nödvändigt skall plåga mig med det här — tala aldrig om det för någon annan.

Regina:

Nej, men det kommer nog fram så småningom. För jag hjälper dig inte vidare att sy några flaggor. Denna blir den sista. Min lust för det är borta.

Generalskan:

Nu tvivlar du på allt.

Regina:

Kanske fosterlandet är till för människornas skull och inte tvärt om? Kanske individen skall flytta ur landet eller stanna, alldeles som det passar honom bäst? Kanske att en far och mor med små barn att försörja skola bli ryssar, turkar, kineser eller vad som helst, som skaffar barnen bröd?

Generalskan:

Tala inte som en krämarsjäl!

Regina:

Kanske det är lika bra som en soldatsjäl? Kanske familjen skall gå före landet? Kanske levande anhöriga före döda minnen? Kanske du själv alls inte är någon Cato, som med stolthet skulle offra din egen avkomma? — Kanske det är hyckleri alltsammans — utom kärleken. Den har åtminstone något av69

sanning. (En tär faller pä flaggan. Regina torkar hastigt sina ögon.) Jag har förstört fiaggan för dig, mamma. Det blir en fläck.

Generalskan (gnider bort fläcken):

Den syns inte, som väl är.

Andra scenen.

Generalskan, Regina, Doria (frän höger.)

Doria (ser Regina torka ögonen):

Ar du ledsen, kära Regina? (Hon slår armarna om henne och kysser henne. Lågt.) Sörjer du min son? Tack för

det du inte skiljs från honom utan en känsla av saknad.

Tfegina (stilla):

Hans like möter jag nog aldrig mer.

(Går tyst ut till vänster.)

Generalskan:

Det är många band, som måste slitas, fast det gör ont. Regina sörjer. Men hon ångrar sig inte.

Doria:

Så mycket bättre. De passade säkerligen ej för varandra. Marco kommer även att bli ledsen, då han får veta om brytningen. Detta måste jag också undanhålla honom. Därför ber jag dig, att ni ej resa härifrån nu genast.

Generalskan:

Nej, vi ha tänkt stanna till den förut bestämda tiden — just av hänsyn till Marco.

Doria:

Tack, då märker han ingen förändring.

Generalskan:

Om det nu också visar sig, att den advokat din vän Her-ford skaffat, duger någonting till — och vi få väl hoppas det — så är allt lugnt till det yttre. — Om Flor se'n vill hålla sig i skinnet, tills han kommer härifrån. —3°

Doria:

Det gör han nog för min skull.

Generalskan:

Du skall få se, att allt till slut blir bättre, sedan den där yrkeshädaren Veber väl är död.

Doria:

Vad menar du med yrkeshädare?

Generalskan ;

Han nåde till yrke att häda allt heligt — för en viss entré. Den levde han troligen gott på. Han hade talang att prata. Han lär inte nekat sig några njutningar.

Doria:

Han levde kanske mindre gott än någon av oss.

Generalskan;

Det är ju också skillnad. En person som han — av enkel extraktion, efter vad jag tar för givet.

Doria:

Jag vet ingenting om hans vanor eller extraktion. Det var hans sak.

Generalskan:

Hur som helst, nu är han död. — Och det blir ingen offentlig begravning.

Doria.

Blir det inte?

Generalskan:

Nej. Han skall jordas i stillhet. Det är ett mycket klokt drag av våra myndigheter, att vid detta tillfälle absolut förbjuda varje folksamling. Jag mötte just en för detta adjutant hos min man, och han hade hört av överpolismästaren att stränga order om cirkulation äro utfärdade. Icke en enda person får stanna vid graven, när kistan sänks ned.

Doria:

Men om han hade några sörjande anhöriga?

Generalskan:

De få sörja hemma eller sedermera.71

Tredje scenen.

Generalskan, Doria, doktorn (från fonden): Doktorn (medan han trycker deras händer):

Det blir en kolossal begravning i dag.

Doria (häpen):

Jag har just hört att —

Generalskon:

Nej, det blir ingen alls!

Doktorn:

Då är generalskan illa underrättad. Alla arbetarorganisationer komma att möta, och alla fredsvänner här i stån och ett betydligt antal från landsorten. Extra tåg komma varje timma. Det blir minst hundra tusen människor samlade på kyrkogården och utomkring.

Generalskan:

Men där får inte stå en enda människa.

Doktorn:

Det är möjligt att det inte får. Men det kommer att göra det i alla fall.

Generalskan:

Då ränsas platsen av militär. Det är inte mera med det.

Doktorn:

Det är kanske lättare sagt än gjort. — Har ni inte hört vilka rykten som gå?

Doria:

Nej, jag har inte varit utom dörren.

Doktorn:

Det lär verkligen varit meningen att kommendera ut trupper mot folket. —

Generalskan:

Naturligtvis. Fattas bara, att man inte skulle ha den resursen!

Doktorn:

Men manskapet från samtliga kasärner här ha avgivit ett manifest, där det stod att —72

Generalskan (avbryter):

Dumheter! Soldater resonnera inte och skriva inga manifest. De fyra av helt enkelt och därmed punkt.

Doria:

Vad stod där, Arthur?

Doktorn.-

Att trupperna hädanefter skilja på yttre fiender och fredligt demonstrerande landsmän.

Generalskan (utom sig):

Men det är detsamma som att vi inte vidare skulle ha några soldater!

Doktorn:

Vi kunna ju ännu ha soldater, fast deras lydnad mot disciplinen inte längre är alldeles blind. De kunna ju ha ryckt upp i de medavgörandes led.

Fjärde scenen.

Generalskan, Doria, doktorn, Flor (från fonden.)

Tior (ivrigt):

Det är ministerkris!

Doktorn (elektriserade

Hur vet du det?

Tior;

Det står på alla knutar. Regeringschefen ville sätta hårt mot hårt, men fick ingen med sig!

Generalskarl:

Å, det är skamligt! Ha alla blivit fega?

Tior:

Nu söker man på alla håll efter män, som kunna avveckla situationen. (Gäckande.) Det går nämligen inte an att ställa till inbördes krig med officerarna ensamma mot folket. (Entusiastiskt.) Hurra för våra trupper! Det är en obeskrivlig stämning ute på gatorna. Hur kunna ni vara inne?

(Han vill skynda ut igen.)73

Doria (tar honom i armen):

Du går väl inte på begravningen?

Tior:

Jo visst går jag på begravningen.

Doria (bönfallande):

Ack om du ville låta bli det ändå! Rykten äro ingenting att lita på. Det kan bli en blodig sammanstötning i alla fall. Jag vågar inte så lätt tro på en fredlig lösning. Gå inte är du snäll!

Tior (allvarligt):

Det var jag besluten att göra, även om det hade kostat mitt liv.

Doria (upprörd):

Det menar du inte, Flor? Skulle du gjort mig en sådan sorg?

Tior:

De andra ha också mödrar.--Ingenting i världen kunde

hindrat mig att gå dit.

Generalskon:

Tvärtemot din mors önskan! Du är hård så det förslår.

Tior:

Jag kunde inte hålla mig borta därifrån. Mina kamrater skulle med rätta föraktat mig. Och det skulle jag möjligen kunnat bära. Men jag skulle föraktat mig själv. Det är att fordra för mycket av mig, att jag skall handla mot mitt samvete för att skona andras nerver. (Till sin mor.) Det är bättre att sörja över mitt öde än över min karaktär. När det är en glimt av fara, då har det betydelse, att man visar på vilken sida man står.

(Regina har återkommit, från fonden, under det han talar. Hon är klädd i ytterkläder.)

Femte scenen.

Generalskan, Doria, doktorn, Flor, Regina.

Generaiskan (föraktligt):

Betydelse! En handfull unga demonstranter som vilja hedra en upprorsman. Och ni tro att ni ha någon betydelse? Nej,74

inte ett spår. Polisen skingrar er som agnar för vinden. Ar det några, som göra motstånd, bli de arresterade. Så går det tj]] — så]lar det alltid gått till. (Till doktorn.) Jag tror inte heller på några rykten i första taget.

7(egina (till sin mor):

Jag ämnade promenera några gator för att få litet frisk luft. När jag kom ut blev jag alldeles häpen. Överallt stå människor i hopar. De tala så ivrigt, de se så underliga ut. De vänta på något spännande. Det är något i görningen, mamma.

Doktorn:

Innan kvällen har folket nog tydligt lagt i dagen, vad det -vi 11 och känner. Det kan man vara säker på. — Tyst, vad hör jag? (Han lyssnar.)

Doria:

Det är något väsen där borta på torget.

Flor:

Snart bryter det ut i glädje och jubel eller i sorg och raseri, när de få veta regeringsskiftet.

Doktorn (gir av och an upprörd):

Kanske kommer snart den märkligaste nyhet, som någonsin förkunnats i vårt land. Säga vad man vill, det är intressant att Jeva i tider som dessa.

Tior 'får en ingivelse):

Borde man inte väcka pappa?

Doria (oförstående :

Han sover inte. Han skriver.

Flor (ivrigt):

Jag hämtar ned honom. Han bör väl vara med i en stund som denna.

(Han vill skynda ut.)

Doria (hejdar honom):

Nej för all del! Vad angår det här honom.75

Tior:

Det vore ett lämpligt sätt att rycka honom ur hans vetenskapliga dvala.

Doria:

Tala med mera vördnad om din fars livsgärning. Vetenskapsmännens tysta arbete i sin kammare är nog det som lugnast och säkrast för världen framåt.

Tior:

De kunna hejda framåtskridandet också. Vem vetom ej Veber delvis föll offer för historieskrivarnas fördomar. De sitta oberörda av nuets liv, men med makten av sina namns auktoritet lägga de tyngder i vågskålen mot framtidsmännen. De bära bränder till de folkliga hjältarnas bål — likt kvinnan till Hus'.

Generalskan (betänksam):

Oväsendet ökar på där borta, tror jag.

(Alla lyssna.)

Hegina:

Det är folket som kommer. Det är som bruset av en flod. Sjätte scenen.

Generalskan, Doria, Regina, doktorn, Flor, Vjera (frän fonden'.

Vjera:

Professorn har skickat mig med ett bud. Han har slutat sin historia.

Doria (överväldigad springer tipp,!:

Har han slutat?

Vjera:

Han har dikterat sista kapitlet.

Doria:

Det är inte möjligt. Mycket förr än jag trodde. — Jag måste upp til! honom.

Vjera:

Han kommer strax ned. Ville byta om röck.Generalskan:

Livsverket är färdigt. Till Doria.) Jag lyckönskar dig. Det blir en lättnad. — Men jag förlorar min lilla föreläserska.

Vjera:

Professorn var så god. Han gav mig en hel månad på köpet.

Doria:

Vad han måtte känna sig glad!

Sjunde scenen.

De föregående, professorn (från fonden). Professorn (i svart röck, svänger sin näsduk): Nu är det verkligen slut.

Doria;

Käre Marco, jag gratulerar!

(Hon klappar honom. De övriga omringa honom och lyckönska.)

Doktorn:

Ett jättearbete!

Professor 11 (trycker allas händer); Tack skall ni ha. Det är en glädjedag. Det käns härligt. Skolgossen har fått ferier. Sista manuskriptet. »Början av nyare tiden» i fem band oåterkalleligen avslutat. Det är som glädjebrus i luften. Det jublar inom mig.

(Plötsligt höres från fjärran ett brus av röster, som enas i hejdlösa hurrarop och jubel. Professorn står som träffad av blixten.)

Professorn (naivt stammande): Är det — är det för mig, de hurra?

(Ingen svarar genast.)

Doria;

Nej, vi veta inte ännu riktigt anledningen. Det är stora folkmassor samlade.

Doktorn:

Du kommer alldeles lagom, Marco. Det är ett historiskt ögonblick. Nu har det skett.77

Professorn:

Vilket har skett?

Generalskan:

Vi stodo alla här och väntade på inbördes krig.

Doria:

Eller ministerskifte.

Doktorn :

Det är inte att misstaga sig på, hur det gått — det hördes på låten.

Professorn :

En ny ministär? Nå än se'n? Det är väl intet märkvärdigt. Aldrig brukar man hurra för det?

Tior:

En helt ny regim.

Generalskan (hånfullt): Som låter hedra Veber!

Doktorn :

Som tillåter folket visa sina sympatier.

Professorn;

Vem är Veber?

Doria (medlande): Det är ett och annat som gått dig förbi. Du har varit så länge borta.

(Nya jubelrop från närmare håll.) Tior (lägger handen pl sin fars arm):

Hör folket pappa! Vill inte du, som skriver historia komma med ett tag och se på dem, som göra historia.

(Vill dra ut fadern, men denne stannar.)

Doktorn:

Så skall det nu jublas över hela landet, på alla vägar, på alla platser.

Vjera:

Och inte bara hos oss, utan överallt, där människor förstå den stora saken.78

Professorn (välvilligt): Vad menar min lilla skrivmaskin? Finns det någon stor sak, rör vilken alla känna så gemensamt?

Vjera (hänförd): En enda sak — avväpningen!

Professorn (grubblande): Avväpningen? — Men den är ju ingen vetenskapligt erkänd realitet. Den förekommer inte i den historiska utvecklingen.

Tior (visar utåt):

Det struntar folket i!

(Nya hurrarop från flera håll.)

Generalskan (med harm): Är det nu meningen, att fredsvännerna ska få husera hur som helst?

Professorn (undrande): Jag förstår verkligen inte fullt situationen?

Doktorn;

Fredsvännerna äro nu så många, att man måste ta hänsyn till dem. Det har man inte förstått förr än i dag.

(En tidningspojke kommer inspringande med några färska lappar. De gripas begärligt av alla utom generalskan.)

Professorn (sätter på sig sin pincenez, läser): Statsministern avgår. Den nya regeringen bildas med hänsyn till ett från utländska makter inkommet, hittills hemlighållet förslag till förbund, grundat på successiv avväpning och internationellt förbrödringsarbete.

Generalskan (häftigt): Därhän har det gått! Vi ska förlora vår självständighet!

Tior (t riumferande): Förbi med den fria konkurrensen staterna emellan i folk-mördarefacket!

7{egina (till Flor):

Du triumferar.79

Tior:

Ungdomen triumferar! Det är första gången här i landet-För övrigt är det bara en början.

Doktorn (leende):

»Början till nyare tiden», i ny upplaga.

Vjera (lågt till Flor):

Det är tid att gå till graven —

Tior (ser på klockan):

Ja, det är lagom. (Till sin far.) Kom med, pappa, till martyrens grav. Det vore ett lämpligt sätt fira vår befrielse ur det förgångna.

Professorn:

Du föreslår ett besynnerligt sätt att fira mig på min hedersdag. Och vad är det för en martyr du talar om?

Tior:

Det är Vebers hedersdag först och främst. När vi ärat honom, må dagen sedan vara din.

Professorn :

Andra gången hör jag det namnet. Vem är Veber?

Tior (glödande):

En man som vågade säga fred, när andra sade kvig. Och när alla skreko fosterland, vågade han svara världen. — Därför blev han skjuten.

Doria (till sin man):

Och det kunde din son också blivit just i dag.

Professorn:

Vad säger du? Har här varit så oroliga dagar?

Doria:

När clu nyss kom så strålande glad, kunde du ha mötts av din sons lik. — Vi äro alla sannerligen ödets leksaker.

Professorn:

Det var bra, att jag ej visste något om allt detta, då hade jag inte kunnat arbeta. (Drar till sig sin son.) Du tycks vara eld8o

och lågor, pojke! — Må du få leva till nytta! — Men se inte i mig — om jag också förtjänar det — en främling! Nu vill jag lära känna dig. Det får inte vara för sent.

Doria (med djupt känd lättnad):

Efter denna dag behöva vi inte vara så rädda att förlora vår son för hans idéers skull.

Doktorn:

Om man kommer för tidigt eller lagom med sin insats, därpå hänger det. Står man i första ledet, i eldlinjen, då faller man. — En sådan fredsapostel som Veber behövs kanske icke vidare. Nu går det honom förutan. Även de, som icke gillat honom, skola nu erkänna, att han och hans likar i alla länder äro den drivande kraften. De underhålla jäsningen. De komma idéerna att mogna.

Professorn:

Således en kraftig man och på sätt och vis en historisk personlighet?

Generalskan:

Han var en förbrytare i alla fall, medan han levde!

Regina (ironiskt):

Det beror således på tidpunkten?

(Folkmassan går förbi sjungande lnrernationalen.)

Vjera (närmar sig fonden):

Nu går folket till kyrkogården. Det glömmer inte den döde.

Doi •Ia (med lärt självironi):

Kunna vi inte gå med alla och hylla hjälten — eftersom det inte längre är farligt?

J^ättelse. Å sid. 46, mellan 4:de och 5:te raden uppifrån har följande replik bortfallit:

Doria:

Vad kan jag vara för dig?— MALMÖ — TRYCKERI-AKTIEBOLAGET FRAMTI-DEN, 1907.